

MIĘDZYWYDZIAŁOWY ZAKŁAD BADAŃ I STUDIÓW NAD DYDAKTYCZNYMI PROBLEMAMI PRACY WSP

MIĘDZYWYDZIAŁOWY ZAKŁAD BADAŃ I STUDIÓW NAD Dydaktycznymi Problemami Pracy WSP został powołany do życia decyzją Ministra Oświaty z dnia 3 października 1966 roku jako komórka badawczo-naukowa o zasięgu międzywydziałowym, przeznaczona do prowadzenia badań i studiów nad procesami nauczania i uczenia się oraz nad warunkami i rezultatami tych procesów, do prowadzenia badań w zakresie rekrutacji i doboru kandydatów na studia nauczycielskie, nad ich kształceniem i wychowaniem.

W wyższych szkołach pedagogicznych i wyższych szkołach nauczycielskich, które kształcą wyłącznie nauczycieli i kandydatów na nauczycieli, szczególnego znaczenia nabiera właściwa pod względem pedagogicznym organizacja procesu zdobywania wiedzy, zgodna z zasadami nowoczesnej pedagogiki, dydaktyki ogólnej i dydaktyk szczegółowych.

Wzrastające zadania dydaktyczne Uczelni określały więc jednocześnie zakres czynności Zakładu, którego działalność zmierza do podnoszenia poziomu i związanej z tym skuteczności procesu kształcenia poprzez systematyczne prowadzenie badań jego najistotniejszych ogniw i wielostronnych uwarunkowań. Zainteresowania naukowo-badawcze Zakładu dotyczą wszystkich kierunków studiów dziennych, zaocznych i wieczorowych, wyniki zaś przeprowadzonych badań są popularyzowane zarówno na terenie uczelnianym, jak i poza Uczelnią drogą referatów i publikacji. Przedmiotem szczególnego zainteresowania Zakładu jest działalność dydaktyczna młodych pracowników nauki oraz dalsze jej doskonalenie.

Międzywydziałowy Zakład Badań i Studiów nad Dydaktycznymi Problemami Pracy WSP działał w oparciu o art. 13 rozdz. 1, działu II. Ustawy o szkolnictwie wyższym z 1958 r. Stosunkowo mało liczebny, swą działalność naukowo-badawczą prowadził w powiązaniu z innymi jednostkami organizacyjno-naukowymi Uczelni, w szczególności zaś z zakładami Instytutu Nauk Pedagogicznych oraz katedrami dydaktyk szczegółowych, w stosunku do których występował często w roli inspiratora, a zarazem koordynatora.

W obrębie Zakładu skupione były dwie grupy pracowników: a) pracownicy naukowo-badawczy i techniczni etatowo związani z Zakładem, b) pracownicy naukowo-dydaktyczni katedr i zakładów innych specjalności, którzy w obrębie swych dyscyplin naukowych podjęli się prowadzenia fragmentarycznych badań w zakresie dydaktyki szkoły wyższej. Nad całością prac naukowo-badawczych i organizacyjnych objęła pieczę Rada Naukowa, powołana przez Senat w dniu 7 marca 1967 roku w składzie: Prof. dr. W. Danek, prof. dr. Z. Krygowska, doc. dr. J. Kulpa, prof. dr. T. Słowikowski, prof. dr. R. Mochnacki, dr. J. Jarowiecki (kierownik Zakładu).

W omawianym okresie Zakład nawiązał kontakty z innymi jednostkami, zajmującymi się podobną problematyką. Kontakty te ograniczały się do wymiany informacji i wydawnictw; w niektórych wypadkach owocowały we wspólnych dyskusjach nad zgłoszonymi na seminaria naukowe tematami.

Zakład uzyskał właściwe pomieszczenie w 1968 r., którego początkowo brak hamował wiele poczynić. Pozwoliło to na gromadzenie podręcznego księgozbioru, co jednak nie przebiega w sposób zadowalający, m. in. ze względu na brak samodzielności w tym względzie i ścisłe uzależnienie od usług Biblioteki Głównej. W chwili obecnej księgozbiór liczy około 360 woluminów (dodać należy, że mimo tej niewielkiej ilości posiadanych książek Zakład prowadzi wypożyczenia). Nadto Zakład prenumeruje 13 tytułów krajowych czasopism specjalistycznych.

Działalność naukowo-badawcza Zakładu w omawianym okresie prowadzona była w oparciu o koncepcję opracowaną przez kierownika Zakładu, a akceptowaną kolejno przez Senat (7 III 1967 r.), Radę Naukową (5 VI 1968 oraz 3 II 1969 r.) oraz wynikająca z przyjętego „Planu prac naukowo-badawczych z zakresu dydaktyki i wychowania w szkole wyższej na rok 1970 i lata 1971—1975“.

Poczynania naukowo-badawcze obejmowały następujące zagadnienia: Dobór i selekcja kandydatów na studia wyższe; Sprawność studiów w krakowskiej WSP; Studia dla pracujących w WSP; Zagadnienia dydaktyczno-wychowawcze w szkole wyższej; Bibliografia selekcyjna prac dotyczących dydaktyki szkoły wyższej i szkolnictwa wyższego.

Prowadzone są badania nad doбором kandydatów do WSP i przebiegiem egzaminów wstępnych. Od lat przyjęcia na studia budzą żywe zainteresowanie, które w środowiskach akademickich najczęściej sprowadzają się do dyskusji nie tyle nad systemem egzaminów wstępnych, ile nad niskim poziomem wiedzy maturzystów, słabo przez szkoły średnie przygotowanych do studiów. Stąd tendencja do stwierdzeń, że współcześnie egzamin naturalny nie ma zbyt wielkiego znaczenia, no i dlatego egzamin wstępny najczęściej przypomina drugą maturę. Tymczasem przy doborze kandydatów na studia nie chodzi o „poprawianie“ egzaminów maturalnych, które są zamknięciem, czy podsumowaniem wiedzy zdobytej przez ucznia przez lata pobytu w szkole średniej.

Egzamin wstępny winien mieć raczej charakter prognostyczny, ma określić stopień inteligencji kandydata, a tym samym jego przydatność do studiów wyższych. Tymi problemami w badaniach zajmuje się Zakład. Objęto nimi około 1 800 studentów. Badania prowadzi się w oparciu o rozmaitego rodzaju dokumenty. Opracowano liczne zestawienia tabelaryczne, obrazujące zależność wyników egzaminów wstępnych od ocen szkolnych, maturalnych. Podjęto próby określenia zależności wyników egzaminów od typów szkół, środowisk, z których młodzież pochodzi, od składu społecznego kandydatów. Zainteresowano się metodą prowadzenia egzaminów wstępnych. Częściowe wyniki badań ogłoszono drukiem (J. Jarowiecki, T. Jarowiecka: *Egzaminy wstępne w wyższych szkołach pedagogicznych*). Dalsze rezultaty w postaci publikacji znajdują się w druku (M. Guśpiel, J. Jarowiecki). W badaniach uczestniczą Katedry dydaktyki szczegółowych kierunków: historii, matematyki, filologii polskiej.

Rezultaty dydaktyczne uczelni mierzy się ilością absolwentów, którzy opuszczają mury danej szkoły wyższej z odpowiednio wysokimi kwalifikacjami zawodowymi i społecznymi. Sprawność nauczania znalazła się więc wśród tematów podjętych przez Zakład. Wstępem do badań było zajęcie się sprawnością nauczania na studiach biologicznych krakowskiej WSP. Rezultaty tych badań zostały przedstawione na I Ogólnopolskim Seminarium z Dydaktyki Biologii w dniach 23—24 X 1970 r., którego Zakład był współorganizatorem, w referacie pt. *Problemy sprawności studiów na kierunku biologii* (J. Jarowiecki, M. Guśpiel).

Temat ten częściowo prowadzi Zakład Pedagogiki z Instytutu Pedagogiki, kierowany przez prof. dr Henryka Smarzyńskiego, pod kierunkiem którego podjęto badania nad sprawnością studiów w innych krakowskich uczelniach (powstało kilka prac magisterskich na studiach wieczorowych z pedagogiki w odniesieniu do WSE, WSR i PK).

Prowadzone były prace związane z problemami dydaktycznymi studiów dla pracujących. Zajmują one szczególne miejsce w systemie kształcenia nauczycieli; w wyższych szkołach pedagogicznych studia te liczebnością słuchaczy przewyższają w ostatnich latach studia stacjonarne. Tak np. dane statystyczne z roku akad. 1966/67 wykazały, że wyższe szkoły pedagogiczne na studiach dziennych kształciły 7 881 słuchaczy, na wieczorowych 2 639, a drogą zaoczną — 6 555 słuchaczy. Fakt ten rodzi nowe problemy dydaktyczne, które wymagają w dalszym ciągu rozwiązania. Nie wystarczają bowiem doświadczenia dydaktyczne ze studiów dziennych, bowiem odmienne programy nauczania, wiek i doświadczenie zawodowe słuchaczy wymagają swoistych metod kształcenia stosowanych na studiach dla pracujących.

W wyniku prowadzonych prac powstało kilka artykułów, które dotyczyły metodyki ćwiczeń i seminariów, problemów umiejętności studiowania przez słuchaczy pracujących zawodowo, ich potrzeb czytelnicznych. Artykuły te

publikowane były w „Pracach z dydaktyki szkoły wyższej“ z. 5. Wśród nich znalazły się: *Umiejętność studiowania słuchaczy pracujących zawodowo* (J. Kulpa), *O celach ćwiczeń historycznoliterackich w studium dla pracujących wyższych szkół pedagogicznych* (Z. Jagoda), *O tematyce ćwiczeń historycznoliterackich w studium dla pracujących WSP* (Z. Jagoda), *Pozauczelniane źródła zaopatrzenia w literaturę studiujących zaocznie nauczycieli* (A. Tabakowa).

W wyniku współpracy z Biblioteką Główną powstała praca pt. *Potrzeby czytelnicze zaocznych studentów WSP w Krakowie i ich zaspokajanie przez uczelnianą bibliotekę*, wykonana przez mgr A. Tabakową.

Jednocześnie Zakład nawiązał bliskie kontakty z Ośrodkiem Metodycznym Studiów dla Pracujących WSP, kierowanym przez prof. dr R. Mochnackiego, w wyniku których przygotowano do druku kolejny 6 zeszyt „Prac z dydaktyki szkoły wyższej“. Zawarto w nim materiały z konferencji metodycznej oraz artykuły powstałe niezależnie od tej konferencji, a dotyczące wybranych problemów z dydaktyki historii. Oto kilka tytułów prac: *Koncepcja kursu metodyki nauczania historii w studium dla pracujących w WSP w Krakowie* (dr Cz. Majorek), *Dydaktyka wykładu na studiach dla pracujących* (prof. dr A. Przyboś), *Dydaktyka seminarium magisterskiego* (prof. dr M. Tyrowicz), *Niektóre problemy dydaktyki historii jako przedmiotu nauczania...* (prof. dr T. Słowikowski).

Zakład brał udział w przygotowaniu zorganizowanego przez KU PZPR seminarium na temat pracy ideowo-wychowawczej wśród studentów lat pierwszych. W seminarium, które odbyło się 25–26 marca 1969 roku uczestniczyło około 200 osób ze wszystkich krakowskich szkół wyższych. Wygłoszono dwanaście referatów, którym towarzyszyła ożywiona dyskusja. Ich autorami byli pracownicy naukowo-dydaktyczni Zakładu, Instytutu Pedagogiki WSP, Instytutu Psychologii UJ, Akademii Medycznej. Tematyka referatów przedstawiała się następująco: *Kierunki pracy ideowo-wychowawczej ze studentami lat pierwszych* (dr J. Jarowiecki); *Osobowość studenta i czynniki wpływające na jej kształtowanie* (prof. dr W. Szewczuk); *Problem osobowości studenta szkoły wyższej* (prof. dr H. Smarzyński); *Trudności przystosowania studentów pierwszego roku studiów wyższych* (prof. dr M. Susułowska); *Organizacja procesu studiowania słuchaczy szkół akademickich* (prof. dr J. Kulpa); *Ż doświadczeń pracy opiekunów grup studenckich w WSP w Krakowie* (doc. dr B. Faron); *Działalność opiekuna grupy studenckiej w świetle uwag młodzieży* (M. Śliwa); *Przystosowanie studenta do nowego środowiska akademickiego* (dr J. Długosz); *Wolny czas studenta oraz jego funkcje społeczne i indywidualne* (doc. dr W. Dynier); *Wpływ czynników zdrowotno-rozwojowych na efektywność nauczania* (dr med. C. Stypułkowski); *Kultura życia codziennego studentów* (dr hab. A. Szyszko-Bohusz); *Niektóre problemy działalności wychowawczej w szkołach wyższych w świetle publikacji* (mgr M. Guśpiel); Materiały z wymienionej sesji zostały opublikowane w 7 zeszycie „Prac z dydaktyki szkoły wyższej“.

We współpracy z katedrami specjalistycznymi zostały podjęte prace nad

wybranymi problemami dydaktycznymi. Tak np. w Katedrze Geografii Ekonomicznej, kierowanej przez prof. dr M. Dobrowolską powstał zespół prac z metodyki ćwiczeń terenowych prowadzonych ze studentami geografii, które to prace oprócz problemów dydaktycznych dotyczą również metodologii badań. Wśród autorów znaleźli się prof. dr M. Dobrowolska, docenci: T. Jarowiecka, L. Pakuła, J. Rajman oraz doktorzy: B. Górz, J. Herma, A. Prochowik, Z. Ziolo.

W działalności dydaktycznej WSP istotną sprawą jest prowadzenie seminariów i prac magisterskich. Ich koncepcja stała się przedmiotem — z inspiracji sekcji WSP Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego, kierowanej przez prof. dr Z. Krygowską — prac badawczych, których rezultaty zostały opublikowane drukiem w 3 zeszytach „Prac z dydaktyki szkoły wyższej”. Wśród nich główne miejsce zajmuje obszerna rozprawa prof. dra J. Nowakowskiego pt. *Praca magisterska w wyższej szkole pedagogicznej*. Pozostałe dotyczą seminariów specjalistycznych np.: *Seminaria magisterskie z Oświecenia polskiego i walk narodowo-wyzwoleńczych* (prof. dr H. Rządowska), *Prace magisterskie z matematyki w WSP* (prof. dr Z. Moszner), *Kilka uwag o metodzie i treści zajęć seminaryjnych z zakresu metodyki nauczania geografii* (prof. dr R. Mochnacki). Wśród autorów znaleźli się nadto doc. W. Galecki, doc. dr M. Romankówna, dr J. Jarowiecki.

Oddzielne miejsce w zainteresowaniach Zakładu znalazła problematyka kształcenia nauczycieli, którą w uczelni zajmowały się wszystkie katedry i zakłady. W ramach tej problematyki zajęto się opracowaniem koncepcji zmian strukturalnych. Powstał w opracowaniu dr J. Jarowieckiego *Projekt szkół laboratoriów oraz Instytutu Nauk Pedagogicznych WSP w Krakowie*, któremu to projektowi nadano realny kształt. Rozpoczęto również prace nad zbadaniem roli i miejsca praktyk pedagogicznych w systemie kształcenia nauczycieli WSP. Przeprowadzono badanie ankietowe, uzyskując około 300 anonimowych odpowiedzi studentów. Jednocześnie zgromadzono obserwacje dyrektorów szkół i opiekunów praktyk z ramienia szkół i uczelni. Wyniki — opracowane wspólnie z Komisją Naukowo-Dydaktyczną KU PZPR — poddano analizie na spotkaniu-seminarium pracowników naukowo-dydaktycznych katedr dydaktyk szczegółowych, Zakładu Praktyk Pedagogicznych w dniu 14 listopada 1967 r. Wyniki przedyskutował też Senat uczelni w dniu 19 grudnia 1967. Materiały opracowali dr B. Nowecki, dr J. Jarowiecki.

W Zakładzie powstał też referat pt. *Kształcenie nauczycieli w wyższych szkołach pedagogicznych* (dr J. Jarowiecki), który przedstawiono na Ogólnopolskiej Konferencji na temat kształcenia nauczycieli, zorganizowanej przez Komitet Nauk Pedagogicznych i Psychologicznych PAN oraz Instytut Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Warszawskiego w Warszawie w dniu 12 czerwca 1967 r.

W omawianym okresie prowadzono prace nad bibliografią z zakresu

dydaktyki i wychowania w szkole wyższej. Rejestruje się na bieżąco wszystkie wydawnictwa z interesującego Zakład zakresu. W chwili obecnej zgromadzono 10 tysięcy kart bibliograficznych. Szczegółowo opracowano lata 1948, 1952—1962, 1964—1968. Część materiałów bibliograficznych ogłoszono drukiem. I tak zostały opublikowane: *Egzaminy wstępne w wyższych szkołach pedagogicznych* (J. Jarowiecki, T. Jarowiecka, „Prace z dydaktyki szkoły wyższej“ z. 2), *Seminaria, prace magisterskie i dyplomowe. Zestawienie artykułów i rozpraw* (J. Jarowiecki, „Prace z dydaktyki szkoły wyższej“ z. 3) *Materiały do bibliografii dotyczącej dydaktyki historii* (J. Jarowiecki, „Prace z dydaktyki szkoły wyższej“ z. 6), *Materiały do bibliografii dotyczącej problematyki pracy polityczno-wychowawczej ze studentami pierwszego roku* (M. Guśpiel, „Prace z dydaktyki szkoły wyższej“ z. 7).

Międzywydziałowy Zakład Badań i Studiów nad Dydaktycznymi Problematkami Pracy WSP prowadzi również działalność wydawniczą. Dzięki życzliwemu stanowisku Rektora prof. dra W. Danką na przestrzeni omawianego czasu Zakład wydawał „Prace z dydaktyki szkoły wyższej“ (ukazało się dotychczas 7 zeszytów o objętości ok. 85 ark. wyd.) oraz wewnętrzne „Komunikaty“ (opublikowano dotąd cztery).

Pracownicy Zakładu brali czynny udział w wielu seminariach i konferencjach naukowych. W kontaktach ze środowiskiem nauczycielskim kierownik Zakładu uczestniczył w spotkaniach i konferencjach poświęconych problematyce nauczania, unowocześnienia systemu szkolnictwa, przeprowadzenia reformy szkolnej, tworzeniu szkół ćwiczeń, prowadzeniu eksperymentów pedagogicznych. W wyniku tej współpracy powstało szereg referatów — wypowiedzi na temat wychowania młodzieży, dokształcania nauczycieli wychowania obywatelskiego. Powstała również publikacja: *Oświata i szkolnictwo m. Krakowa w okresie 25-lecia Polski Ludowej*. Kierownik aktywnie uczestniczył w dyskusjach nad podjęciem prac związanych z nowymi programami nauczania w szkołach średnich (j. polski, wychowanie obywatelskie), nowymi podręcznikami (j. polski), a także w dyskusji nad koncepcją „Encyklopedii Wychowania“.